

לשמוע קול תורה – פסוק השבוע

פרשת ויגש

בריחה מאחריות או תוכחה נסתרת

"וַעֲתָה לֹא אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי הֵאָּ-לֵהִים וַיְשִׁימֵנִי לָאֵב לַפְרָעָה וּלְאֲדֹנָן לְכָל בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם" (בראשית מה, ח). אתם לא עשיתם כלום, את הכול עשה הקב"ה.

האם כוונת יוסף לפטור את אחיו מאחריות? הלוא לדבריו הא-להים הוא שדחף אותם למכור את אחיהם ולעבור על אחת העבירות החמורות שבתורה: "וְגִבַּ אִישׁ וּמִקְרֹ... מוֹת יוֹמָת" (שמות כא, טז). לא גנבה יש כאן וגם לא מכירה - יש כאן מעשה א-להים!

טענה זו נראית מנוגדת ליסודות היהדות, כפי שביטא זאת הרמב"ם: "רשות כל אדם נתונה לו: אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק, הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע, הרשות בידו (הלכות תשובה פ"ה ה"א).

ייתכן שדברי יוסף נובעים מטהרת לבו. הוא רואה שאחיו מתחרטים על המעשה הנורא שעשו ומנסה לנחמם: לא נורא, אם הסוף טוב - הכול טוב. מאת ה' הייתה זאת, היא נפלאה בעינינו. גישה זו כלפי האחים מגלה את נפשו האצילה של יוסף.

אך נראה לי יותר שכוונת יוסף הייתה להעביר לאחיו מסר הפוך. יוסף אומר כביכול לאחיו: כפי שאתם רואים אני היום איש חשוב ומכובד, אך אל תחשבו לרגע שאתם הבאתם אותי למעמד הזה. אתם הגעתם לתחתית המדרגה ועשיתם פשע נורא ואיום! אבל הקב"ה סייע בידי וישימני לאב לפרעה. לכם אין בזה שום זכות - הקב"ה הוא שהפך את הרוע שלכם לטובה.

דברי יוסף לאחיו הם תוכחה עצומה הנאמרת בעדינות.

שאל דוד בוצ'קו